

verslag

Zandsuppleties en natuur(beheer) in de Delta

Omschrijving	Zandsuppleties en natuur(beheer) in de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta
Datum bespreking	6 juni 2019, Middelburg
Deelnemers	petra.damsma@rws.nl ; joost.verheijden@rws.nl ; wilbert.van.maren@rws.nl ; s.terlouw@staatsbosbeheer.nl ; k.van.der.vlugt@hetzeeuwselandschap.nl ; freekwisse@zeelandnet.nl ; kustadvieszeeland@gmail.com ; peter.meininger@rws.nl ; anja.van.ast@rws.nl ;
Afschrift aan	n.koppelaar@zhl.nl ; duinendelta@gmail.com ; f.schenk@hetzeeuwselandschap.nl ; dirk.roest@rws.nl ; eric.vander.weegen@rws.nl ; rena.hoogland@rws.nl ; yuri.de.nooijer@rws.nl ; F.vanZijderveld@Natuurmonumenten.nl ; P.Voorn@Natuurmonumenten.nl ; w.vansteen@natuurmonumenten.nl ;
Verslag	djaminah.clarkson@rws.nl

Inleiding

In het onderzoeksprogramma "[Natuurlijk Veilig](#)", een samenwerkingsverband (en convenant) tussen natuurorganisaties en Rijkswaterstaat (RWS), onderzoeken we de gevolgen van zandsuppleties op de natuur. Echter, terwijl we onderzoek doen gaat het reguliere kustonderhoud met zandsuppleties gewoon door. Inmiddels is het concept suppletieprogramma 2020-2023 ter consultatie aan de convenantpartners voorgelegd. Een mooi moment om te verkennen of er een gezamenlijk beeld is bij hoe suppleren en natuurbeheer in de kust elkaar versterken, of juist hinderen. Deze bijeenkomst is gericht op de Delta, voor het

Waddengebied en voor de Hollandse kustboog hebben vergelijkbare bijeenkomsten plaatsgevonden.

Agenda

- Opening en kennismaking
- Programma Kustlijnzorg
- Natuurlijk Veilig
- Pauze
- Aandachtspunten voor de Delta: Zeeuws-Vlaanderen, Walcheren, Schouwen, Goeree en Voorne / Maasvlakte

Opening

Petra Damsma (RWS), projectleider Natuurlijk Veilig, opent te vergadering. Joost Verheijden (RWS), omgevingsmanager Zee en Delta, zal starten met een presentatie over het programma Kustlijnzorg en het concept suppletieprogramma 2020-2023. Petra zal iets vertellen over het lopende ecologisch onderzoek en de resultaten tot nu toe. Daarna komen de aandachtspunten per locatie aan bod.

Presentatie Kustlijnzorg

Joost start met de vraag: waarom is kustonderhoud eigenlijk nodig? Nederland kent van nature een 'negatieve zandbalans' en erosie, wat zorgt voor een landwaartse verplaatsing van de kustlijn. Als we niets doen wordt Nederland steeds kleiner. Rond 1990 is daarom de basiskustlijn (BKL) vastgesteld. Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor de instandhouding van de BKL; hiertoe wordt de BKL elke zes jaar vastgesteld door onze minister. Het programma Kustlijnzorg programmeert elke vier jaar de beschikbare hoeveelheid zand (circa 48 miljoen m³) voor het kustonderhoud. Per locatie heeft een aannemer in principe twee jaar de tijd om het werk uit te voeren. Deze uitvoeringsperiode kent een aantal restricties. Zo mogen er geen strandsuppleties plaatsvinden in juli en augustus ivm recreatie en dienen partijen zich te houden aan wet- en regelgeving rondom natuur en milieu (beheerplannen) (bijv voldoende afstand houden tot broedende vogels en zogende zeehonden).

*Zie bijgevoegde powerpoint presentatie voor meer informatie over Kustlijnzorg
Zie ook het filmpje op [YouTube](#)*

Q: Hoe lang programmeren jullie al op deze manier?

A: Ongeveer sinds 2005 is er een landelijke coördinatie. Het eerste 4-jarenprogramma was 2012-2015.

Q: Heeft België een vergelijkbaar programma?

A: Ze kijken wel naar onze aanpak, maar het gaat (verhoudingsgewijs) over veel kleinere hoeveelheden en de aanpak daar is niet programmatisch zoals in Nederland.

Q: Waarom heeft RWS de voorkeur voor suppleren in de vooroever?

A: Qua kosten is het voordeliger, ook omdat je sneller klaar bent. Maar met name in de Delta liggen de vaargeulen dicht op de kust en we willen deze niet dichtgooien. Daarom kiezen we hier vaker voor strandsuppleties.

Q: Waar komt het zand voor de suppleties vandaan?

A: Van de Noordzeebodem vanaf 20m diepte, dat is meestal ongeveer 10 km uit de kust. Als je dichterbij zand wint zou dat mogelijk weer effect kunnen hebben

op de ligging van de kust. Geulen verleggen is eigenlijk geen optie; in het verleden bleek steeds dat de natuur de geul herstelde - het kan dus alleen met echt serieus grote ingrepen, waarvan de uitkomsten onzeker zijn.

Q: Waarom is gekozen voor deze -20m grens?

A: We nemen aan dat er op deze diepte geen/weinig zandtransport plaatsvindt. In het onderzoeksprogramma Kustgenese 2.0 wordt dit momenteel nader onderzocht. Zie voor meer informatie

<https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/waterveiligheid/programma-projecten/kustgenese-2-0/>.

Q: Is de samenstelling van het zand op de zeebodem anders dan op het strand/bij de kust?

A: We kiezen expres voor zandwingebieden ('zandwinvakken') zo dicht mogelijk bij de locatie waar gesuppleerd wordt (een denkbeeldige rechte lijn tussen het zandwinvak en de locatie). Dit is niet alleen voordeliger (zowel qua kosten als tijd), maar ook omdat je geen zand uit Zeeland op een Waddeneiland zou willen spuiten. De zandwinvakken worden van tevoren onderzocht op bijv. korrelgrootte. Daarnaast vindt er mbt korrelgrootte een 'selectieproces' plaats tijdens het opzuigen, transport en aanbrengen. Na de suppletie gaan ze ook nog door de 'sortermachine' van de wind en de golven.

Q: Hoe zit het met het effect op bijv. bodemleven, embryonale duinen etc?

A: In de presentatie van Petra komt dit aan bod. In principe is inmiddels bekend dat het bodemleven zich binnen drie jaar herstelt. Ook embryonale duinen ontstaan vrij snel opnieuw.

Q: Komt er voor de volgende beleidsperiode een differentiatie/zonering van de kust?

A: Dit is een lange-termijn-ontwikkeling.

Presentatie zandsuppleties en natuurbeheer

Petra begint haar verhaal met het schetsen van de context. We zijn van gescheiden werelden, kustveiligheid en natuurbehoud, naar een convenant gekomen. Inmiddels zijn we (hopelijk) op weg naar een "supplecosysteem" ;-)
Rijkswaterstaat monitort de ecologische effecten van zandsuppleties op de Wadden, de buitendelta, de Noordzeekust en het strand en de duinen.

Zie bijgevoegde powerpoint presentatie voor meer informatie over de onderzoeksresultaten mbt de buitendelta, Noordzeekust en strand & duinen

Enkele conclusies tot nu toe (zie ook powerpoint presentatie):

- Duindynamiek hangt vooral samen met het beheer, weinig met suppleties.
- Volume duinen is gemiddeld toegenomen als gevolg van suppleties; verandering in vegetatie hangt meer samen met dynamiek dan met wel of niet suppleren.
- Luwe delen buitendelta met fijner zand en meer organisch materiaal zijn rijker in biodiversiteit.

Het onderzoek van Natuurlijk Veilig gaat door, maar er zijn nog veel vraagtekens en dilemma's, zoals:

- Het kuststelsel is altijd in beweging: habitats verdwijnen en verschijnen. Wat beschermen, en hoe?
- Het effect van een suppletie is moeilijk te scheiden van natuurlijke variatie: welke aanpassingen zijn effectief?

Ook zijn er veel vragen en dilemma's voor natuurbeheerders:

- Liever vaak een kleine ingreep of soms een grote ?
- Wat gaat voor: soorten en habitats of natuurlijke processen?
- Welke natuurwaarden gaan voor (als je moet kiezen tussen...)?
- Is dat afhankelijk van de plek? Leidt dat dan tot een zonerings- mbt kustbeheer / suppleties?

Q: Hoe zit het met vertroebeling?

A: Tot nu toe nemen we aan dat vertroebeling niet/nauwelijks speelt bij suppleties. Het zand komt uit -20m diepte, uit wingebieden met een laag slibgehalte. Het aanwezige slib spoelt voor het grootste deel al bij de winning uit.

Q: Hoe zit het met zandtransport tussen de Westerschelde en de Noordzee?

A: Dit is voor ons ook een vraag. Er zijn zowel in Zeeland als bij WVL collega's die specifiek daarover veel kunnen zeggen, maar Joost en Petra willen voorkomen dat ze verkeerde antwoorden geven over een complex systeem.

Q: Hoe wordt rekening gehouden met de zeespiegelstijging?

A: Kustlijnzorg is al een mooi voorbeeld van adaptief/flexibel beheer. In Kustgenese 2.0 wordt hier veel onderzoek naar gedaan. Zand suppleren lijkt voorlopig nog de beste oplossing.

Q: Zijn eilandjes voor de kust wat betreft Kustlijnzorg een optie?

A: Kustlijnzorg is een uitvoeringsprogramma. Er wordt wel onderzoek gedaan (o.a. B&O Kust en Kustgenese 2.0), op de lange termijn is het misschien een optie. In het suppletieprogramma 2020-2023 is het in elk geval nog niet aan de orde. Bovendien leent niet iedere locatie zich ervoor.

Q: Het lijkt alsof suppleren een negatief imago mbt effecten op de natuur heeft, zijn er ook positieve aspecten in beeld te brengen?

A: Denk aan kalkrijke duinen die in Walcheren zijn ontstaan, het Verklikkerstrand dat heel hard aangroeit, goed voor soorten die foerageren, bij Oranjezand nemen embryonale duinen toe door de suppletie bij Domburg etc.

Aandachtspunten per locatie

In het concept suppletieprogramma 2020-2023 is het belangrijkste criterium voor het opnemen van een locatie, de te verwachten overschrijding van de BKL. De consultatie is gericht op het ophalen van wensen t.a.v. de planning en de vorm van de voorgestelde suppleties en het eventueel voordragen van nieuwe locaties voor kustfundamentsuppleties.

Langs de hele kust is het mechanisch strandschonen voor natuurgebieden een doorn in het oog van de natuurorganisaties. Dit valt echter buiten het programma kustlijnzorg en de hier gestelde vragen.

Je zou een visie per eiland willen ontwikkelen, waarin je erosie- en sedimentatiepatronen een plek geeft, en niet per raai / strand de erosie bestrijden. Als we dat omdraaien dan is het wenselijk dat in de kustvisie

suppleties een plek krijgen. We kunnen niet in het suppletieprogramma de ontwikkeling van alle kustfuncties gaan sturen.

Schouwen Westkop

Wensen:

- Vul het kustprofiel zo aan dat het doorstuiven mogelijk blijft.
- Liever vooroever- dan strandsuppletie.
- Suppleren met respect voor afgelopen 6 jaar van niet suppleren (ihkv de pilot 'Slim omgaan met zand' op de Kop van Schouwen); hou bijv. rekening met de kerven.
- Betrek de morfologen, waterschap, Evides om op een slimme manier met suppleren om te gaan.
- Eventueel BKL verleggen? We hebben redelijk scherp waar het kan en waar niet.

Renesse

Wens: geul dichtspuiten of regelmatig suppleren, zandmassa van zee verplaatst zich toch al richting de kust.

Springerduinen(en andere lokaties)

Er ontstaan stuifplekken in de duinen; die ontwikkeling willen we wel laten doorgaan. NB er ligt daar ook een platte-oesterrif onder water...

Westvoorne

Slib op het strand is voor recreatieondernemers ongewenst, maar voor vogels goed. Overigens is slib geen onderdeel in de afweging om ergens wel of niet te suppleren. Daarbij gaat het primair om de compensatie van erosie.

Banjaard

Het sluftertje stuift dicht. Het zand dat daar wordt verwijderd om de dynamiek in stand te houden wordt gebruikt voor het recreatiestrand. Het is een klein gebiedje en van nature waait het dicht. Maar lokaal is het een win-win-situatie.

Westkapelse Zeedijk

Bij de versterking is hier veel hard substraat verdwenen. Dat is een probleem voor steenlopers, die daar juist op foerageren. Voor steenlopers zou het wenselijk kunnen zijn om vaker minder te suppleren, zodat er langer en meer hard substraat beschikbaar is. Dat leidt echter tot vaker verstoren en mogelijk geen volledig herstel van het bodemleven in het zand, wat voor andere dieren tot problemen kan leiden (strandlopers?). Dit is dus een dilemma. Voor kustlijnzorg gaat de voorkeur ernaar uit om minder vaak grotere suppleties uit te voeren (huidige praktijk).

Zeeuws Vlaanderen

Zwin, Zwarte polder, relatie met ingrepen in België

Afsluiting

Het doel van deze bijeenkomst was het verkennen of de convenantpartners een gedeeld beeld hebben van zandsuppleties irt natuurbeheer en het doorlopen van het concept suppletieprogramma. Uiteraard is iedereen welkom om ook (juist!) buiten de consultatie ideeën in te brengen en informatie uit te wisselen.

Rondvraag

Mail Anja van Ast via anja.van.ast@rws.nl als je een inventarisatie van de beheerplannen wilt ontvangen, of kijk op <https://www.rwsnatura2000.nl/Gebieden/default.aspx> voor meer informatie.